

Avtorica: Lara Pižent

FRAZEMI

(DAN)

Dan je eden od tistih samostalnikov v slovenskem jeziku, ki jih najpogosteje napačno sklanjamo. Preglavice se pojavljajo predvsem pri dvojini in množini, kjer obstajata krajša in daljša oblika samostalnika. Poglejmo si tabelo iz pregibnika Besana.

dan

samostalnik
občno ime

♂ moški spol

	♂ ednina	♀ dvojina	♀ množina
imenovalnik	dan	dneva	dnevi
rodilnik	dneva dne <i>dana</i>	dni <i>dnevov</i>	dni <i>dnevov</i> <i>dnih</i>
dajalnik	dnevu <i>dana</i>	dnema <i>dnevoma</i>	dnem <i>dnevom</i>
tožilnik	♂ dan	dneva dni <i>dnevov</i>	dni dneve <i>dnevov</i>
mestnik	dnevu <i>dana</i>	dneh <i>dnevih</i> <i>dnih</i>	dneh <i>dnevih</i> <i>dnih</i>
orodnik	dnevom dnem	dnema <i>dnevoma</i>	dnevi <i>dnemi</i>

Slika 1: Besana

Zagotovo smo že komu pojamrali, da **imamo slab dan**, ali pa nekoga okarali, da **govori nekaj tja v tri dni**. Če smo v kaj stoddostno prepričani, nam je to **jasno kot beli dan**. In vsakemu se je najbrž že zgodilo, da je bil **junak dneva**.

primer	frazem	pomen
Postal je junak dneva , saj se je nepričakovano uvrstil v finale.	biti junak dneva	biti najpomembnejša oseba dneva
Po značaju sta kot dan in noč , čeprav sta brata.	biti (različen)/razlikovati se kot dan in noč	biti zelo različen
Tako je dober in odkritosrčen človek, da je takega treba iskati z lučjo pri belem dnevu .	biti tak, da ga je treba iskati z lučjo (pri belem dnevu, podnevi)	biti zelo dober, izreden
Direktor ne dobi ustreznega kadra, tudi če ga išče z lučjo pri belem dnevu .	iskati koga/kaj z lučjo pri belem dnevu	zelo vneto iskati koga/kaj
Črn dan na slovenskih cestah: en človek je umrl na kraju nesreče, dva sta v bolnišnici.	črn dan / črni dnevi / doživeti črn dan	nesrečen, neuspešen dan; nesreča, neuspeh
Na dnevu odprtih vrat se je zbralo veliko bodočih študentov.	dan odprtih vrat	dan, ko si osebe lahko ogledajo ustanove
Vladi so šteti dnevi , kmalu bodo volitve.	dnevi so šteti komu/čemu	položaj/funkcija koga je ogrožena, se izteka; nekaj bo kmalu izginilo/propadlo
Zanj je bila nedelja gospodov dan , zato ni ob nedeljah nikoli delal, ampak počival.	gospodov dan	nedelja
Marko bi se v življenju rad samo zabaval in imel vsak dan nedeljo .	imeti vsak dan nedeljo	nikoli ne delati in živeti prijetno, brezskrbno, lenobno življenje
Nisem je mogla več poslušati, saj je govorila tja v tri dni .	govoriti tja v en dan/v tri dni	govoriti brez smisla, neumnosti
Nič ga ni zanimalo, živel je tja v en dan .	živeti tja v en dan	živeti brez smisla, cilja
Živeli so iz dneva v dan , v upanju na boljše čase.	živeti/preživeti/življenje iz dneva v dan	življenje v skromnih razmerah, na robu preživetja

Danes imam zares slab dan , vse gre narobe.	imeti slab dan	biti neuspešen, neučinkovit; biti nerazpoložen
Dirkač je imel svoj dan in že drugič v sezoni stopil na oder za zmagovalce.	imeti svoj dan	biti zelo uspešen
Ni vsak dan nedelja – pridejo namreč obdobja, ko ne gre vse po načrtih.	ni vsak dan nedelja	ni vedno vse samo lepo, prijetno
Kaj moramo storiti, je jasno kot beli dan .	jasno kot beli dan	popolnoma jasno
Postal je junak dneva , saj se je nepričakovano uvrstil v finale prvenstva.	junak dneva	najpomembnejša osebnost dneva
Na njihov odgovor sem čakal leto in dan .	leto in dan	zelo dolgo
Na dan je prišlo vse, kar je tako dolgo časa skrival.	priiti na dan	vse izvedeti, pojasniti
Na družbenih omrežjih so mnogi anonimni in si samo tako upajo priiti s pravo barvo na dan .	priiti s pravo barvo na dan	pokazati prepričanje, mišljenje, nazor, pravi značaj
Pred nami se je odprl pogled na polje narcis, da svoj živi dan nismo videli takega.	svoj živi dan ne videti koga/česa	nikoli ne videti koga/česa
Mama šteje dneve do sinovega prihoda domov.	šteti dneve	nestrpno čakati
Knjiga, ki so jo napovedovali že dolgo, je končno zagledala beli dan .	zagledati beli dan	nastati, iziti

Zapomni si: **frazemi** so **stalne besedne zveze**, ki imajo **drugačen pomen** kot posamezne besede, ki jih sestavljajo. Frazemov **ne moremo prosto spreminjati** (npr. nadomeščati besed s sopomenkami) ali jih **dobesedno prevajati** v tuji jezik.

VAJE

Dopolni frazeme z ustreznimi besedami.

Dan _____ je namenjen vam osnovnošolcem, ki se vpisujete na srednjo šolo, da lahko spoznate šolo, dijake, profesorje in utrip na naši gimnaziji.

Klubu so bili pod težo dolgov že _____ dnevi, nato pa je le pridobil glavnega sponzorja in tudi novega trenerja.

»Ne vem, če je bila to dirka moje kariere, gotovo pa je bila ena tistih, ki se jih bom kdaj kasneje z veseljem spomnil,« je dejal nesporni _____ dneva.

Čeprav sta si različna kot dan in _____, sta najboljša prijatelja.

Včeraj je bil _____ v slovenskih gorah – na Malem Triglavu sta umrla dva gornika.

Težko bodo ljudje izvedeli vse, kar se dogaja v zakulisju, ampak upam, da bo resnica prišla _____.

Učenci so cel mesec krasili šolo, izdelovali voščilnice in _____ dneve do počitnic.

Pisateljica je zadnjih pet let pisala zgodovinski roman, ki je zagledal _____ lansko leto.

Zjutraj sem zaspal, potem sem zamudil avtobus, v šolo sem prišel šele po prvem odmoru – danes imam prav res _____.

Kmalu je bilo _____ kot beli dan, da bo eden najboljših košarkarjev vseh časov.

V spodnjih povedih podčrtaj frazeme in s svojimi besedami razloži, kaj pomenijo.

Dobrih restavracij tu okoli ni, pa če jih iščeš z lučjo pri belem dnevu.

Takoj sem razumel, da ne razume problema, saj je govoril tja v tri dni.

»Ni vsak dan nedelja,« je po porazu na včerajšnji tekmi dejal trener.

Po bankrotu so živeli iz dneva v dan.

Petek je bil črn dan za Špance, saj se niso uvrstili na svetovno prvenstvo v nogometu.

Svoj živi dan nisem videla česa takega, kot je lepota severnega sija na Islandiji.

REŠITVE

Dopolni frazeme z ustreznimi besedami.

Dan **odprtih vrat** je namenjen vam osnovnošolcem ki se vpisujete na srednjo šolo, da lahko spoznate šolo, dijake, profesorje in utrip na naši gimnaziji.

Klubu so bili pod težo dolgov že **štet**i dnevi, nato pa je le pridobil glavnega sponzorja in tudi novega trenerja.

“Ne vem, če je bila to dirka moje kariere, gotovo pa je bila ena tistih, ki se jih bom kdaj kasneje z veseljem spomnil,” je dejal nesporni **junak** dneva.

Čeprav sta si različna kot dan in noč, sta najboljša prijatelja.

Včeraj je bil **črn dan** v slovenskih gorah – na Malem Triglavu sta umrla dva gornika.

Težko bodo ljudje izvedeli vse, kar se dogaja v zakulisju, ampak upam, da bo resnica prišla **na dan**.

Učenci so cel mesec krasili šolo, izdelovali voščilnice in **šteli** dneve do počitnic.

Pisateljica je zadnjih pet let pisala zgodovinski roman, ki je zagledal **beli dan** lansko leto.

Zjutraj sem zaspal, potem sem zamudil avtobus, v šolo sem prišel šele po prvem odmoru – danes imam prav res **slab dan**.

Kmalu je bilo **jasno** kot beli dan, da bo eden najboljših košarkarjev vseh časov.

V spodnjih povedih podčrtaj frazeme in s svojimi besedami razloži, kaj pomenijo.

Dobrih restavracij tu okoli ni, pa če jih iščeš z lučjo pri belem dnevu.

= zelo vneto iščeš

Takoj sem zaznal, da ne razume problema, saj je govoril tja v tri dni.

= govoril je neumnosti

»Ni vsak dan nedelja,« je po porazu na včerajšnji tekmi dejal trener.

= ni vedno vse samo lepo

Po bankrotu so živeli iz dneva v dan.

= živeli so v skromnih razmerah

Petek je bil črn dan za Špance, saj se niso uvrstili na svetovno prvenstvo v nogometu.

= nesrečen dan

Svoj živi dan nisem videla česa takega, kot je lepota severnega sija na Islandiji.

= še nikoli nisem videla